

Stenogrammid

XIV Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 16.09.2019, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:00 Riigikogu liikme Marko Šorini ametivanne

15:01 Istungi rakendamine

2. 15:07 Arupärimine ühenduste kohta saartega (nr 1)

3. 15:54 Arupärimine Eesti viipekeeles tõlke kättesaadavuse kohta (nr 2)

4. 16:41 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Henn Põlluaas

Head kolleegid, soovin teile head uue töönädala algust! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärku teise töönädala esmaspäevast istungit.

1. 15:00 Riigikogu liikme Marko Šorini ametivanne

15:00 Esimees Henn Põlluaas

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seoses Riigikogu liikme Kadri Simsoni tagasiastumisega asus k.a 13. septembril Riigikogu liikmeks Marko Šorin. Järgnevalt kuulame ära tema ametivande. Palun, Marko Šorin!

15:00 Marko Šorin

Austatud Riigikogu! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XIV koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. (Aplaus.)

15:01 Istungi rakendamine

15:01 Esimees Henn Põlluaas

Järgmisena on kõigil rõõmus võimalus anda üle elnõusid ja arupärimisi. Palun! Esimesena on registreerunud Aivar Sõerd.

15:01 Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma annan enda ja veel mitme Riigikogu liikme nimel üle arupärimise majandus- ja taristuminister Taavi Aasale. Selle arupärimisega on ühinenud 16 saadikut nii Reformierakonna kui ka Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonist.

Asi on selles, et eelmisel nädalal vastas majandus- ja taristuminister Riigikogu infotunnis küsimustele taristuinvesteeringute kohta. Vastates küsimusele Tallinna–Tartu maantee järgmiste neljarealiste lõikude projekteerimise kohta, andis minister meile teada, et maade ostmiseks ja projekteerimiseks on järgmise aasta riigieelarves olemas 3 miljonit eurot. Selle informatsiooni lükkas juba järgmisel päeval ümber Maanteeameti peadirektor. Tema informeeris avalikkust sellest, et Maanteeamet taotles tööpoolest eelarvest 5 miljonit eurot kolme neljarealise maantee projekteerimiseks, planeerimiseks ja

maade ostmiseks ning niimoodi igal järgmisel aastal, kokku 35 miljonit eurot, selle taotluse lükkas valitsus aga tagasi. Maanteeameti peadirektor pidas võimalikuks, et see 3 miljonit eurot, mida minister projekteerimisraha all silmas pidas, võis olla hoopis üldine projekteerimisraha, mis on teehoiukavas ja mis ei olnud mõeldud neljarealiste maanteeade jaoks. Sellepärast me küsime ministrilt, mis kaalutlustel lükati tagasi neljarealiste maanteeade planeerimis- ja projekteerimisraha. Me küsime, kas järgmise aasta eelarvekava koostamisel on valmisolek see Maanteeameti taotlus uuesti läbi vaadata. Siin on kokku seitse küsimust neljarealiste maanteeade projekteerimise, planeerimise ja maade ostmise rahastamise kohta. Ootame ministrilt põhjalikku vastust. Aitäh!

15:04 Esimees Henn Põlluaas

Nüüd palun Vabariigi Valitsuse esindaja, proua Heili Tõnisson!

15:04 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/788 "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Raivo Aeg. Teiseks, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni koodeksi 2014. ja 2016. aasta muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Tanel Kiik.

15:05 Esimees Henn Põlluaas

Suur tänu! Olen Riigikogu juhatus nimel võtnud vastu kaks eelnõu ja ühe arupärimise. Juhatus otsustab nende edasise menetluse vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele. Järgmisena teeme kohaloleku kontrolli. Palun kõigil saadikutele registreeruda!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 93 Riigikogu liiget ja puudub 8.

Järgmisena jõuame päevakorra kinnitamise juurde. Panen hääletusele Riigikogu täiskogu II istungjärgu teise töönädala päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt oli 91 saadikut, vastu ei olnud keegi ja erapooletuks jäi 1. Päevakord on kinnitatud.

2. 15:07 Arupärimine ühenduste kohta saartega (nr 1)

15:07 Esimees Henn Põlluaas

Läheme tänase, 16. septembri päevakorra juurde. Päevakorras on arupärimistele vastamine. Riigikogu liikmete Kalle Laaneti, Heiki Kranichi, Vilja Toomasti, Urmas Kruuse, Hele Everausi, Madis Millingu, Heidy Purga, Yoko Alenderi, Andres Suti, Taavi Rõivase, Hanno Pevkuri, Kaja Kallase, Toomas Kivimägi, Urve Tiiduse, Jüri Jaanson, Signe Kivi, Kristina Šmigun-Vähi, Ants Laaneotsa, Andrus Seeme, Johannes Kerdi ja Annely Akkermanni 13. mail 2019 esitatud arupärimine ühenduste kohta saartega. Vastab peaminister Jüri Ratas. Palun arupärijate nimel arupärimist tutvustama Kalle Laaneti!

15:08 Kalle Laanet

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Hea peaminister! Jah, selle arupärimise esitasid hulk aega tagasi ehk 13. mail k.a 21 Riigikogu liiget. Elkkõige oli see ajendatud sellest suurest lubadusest, et 1. juunist 2019 hakkab Kuressaare–Tallinna ja Tallinna–Kuressaare vahet lendama suurem lennuk, mis vastaks nende nõudmistele ja vajadustele, mis on tekkinud.

Ma ei hakka seda sissejuhatust väga pikalt ette lugema. Me esitasime peaministrile tollel hetkel viis küsimust. Küll sain ma ka natukene hurjutada selle eest, et 1. juuni ei olnud kätte jõudnud ja kuidas ma oskan koos oma kolleegidega ennatlikult küsida neid küsimusi, mis siin kirjas on. Aga nagu tihti on juhtunud, elu käib ikka sedamoodi, nagu kogemus enda eest räägib.

Esimene küsimus, mis meil oli: "Kes vastutab selle eest, et saarlastele on antud tühje lubadusi?" Teine küsimus oli see: "Kas keegi järjekordse lubaduse mittetäitmise eest vastutab MKM-is?" Kolmas küsimus oli: "Kas keegi vastutab Maanteeametis, et hankeid ei suudeta korraldada korrektselt?" Neljas küsimus:

"Kuidas, milliste tegevustega täidate lubaduse, et tegutsete igati selle nimel, et suursaarte vahel hakkaks toimima hea lennuühendus suurema lennukiga?" Viimane, viies küsimus oli see: "Milliseid tegevusi valitsus kavatseb ette võetaks, et hanked oleks tulevikus korrektselt koostatud ja korraldatud nii, et neid poleks lihtne vaidlustada?" Selline arupärimine. Aitäh!

15:10 Esimees Henn Pöllumäe

Aitäh! Palun, peaminister Jüri Ratas!

15:10 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Auväärt külalised! Head arupärijad! Mul on suur au ja ääretult hea meel, et Riigikogu XIV koosseisu esimene arupärimine käsitleb niivõrd olulist regionaalpoliitilist teemat nagu ühendus suursaartega. Tänapäev, aga kindlasti ka eelmise valitsus on saarte ja mandri vahelise praami- ja lennuühenduse parandamist pidanud väga selgeks prioriteediks. Riigi eelarvestrateegia 2019–2020 nägi ühistranspordi korraldamiseks ette kokku 394 miljonit eurot, sh õhustranspordile 22,7 miljonit eurot, mis võimaldab Kärda ja Kuressaare liinile tuua kaks eraldi lennumasinat. Riigi eelarvestrateegias 2020–2023 on ühistranspordi toetuseks kavandatud kokku 437 miljonit eurot. Selle abil säilib parvlaevaliiklus saarte ja mandri vahel tänase nõudluse rahuldamiseks vajalikul tasemel ning rahastus tagab ka tasuta ühistranspordi jätkumise. Hetkel teeme jõupingutusi, et just Kuivastu ja Virtsu vahelisele ühendusele tuua veel üks parvlaev ning teha kõik selleks, et seda ei peaks iga suvi rentima, nagu see on olnud, vaid see oleks riigieelarvele ja riigile tervikuna ka majanduslikult mõistlikum.

Lennuühendusteks on 2019. aastaks ette nähtud 5,53 miljonit eurot, sh Ruhnu lennuliinidele. Järgmisteks perioodideks on riigi eelarvestrateegias kavandatud 5,73 miljonit eurot aastas. See peab tagama, et lennuühendus Saaremaa ja mandri vahel paraneb seoses Kuressaare liinile suurema lennuki toomisega.

Sissejuhatuse lõpetuseks tahan öelda, et olen nii eelmistel aastatel kui ka käesoleval aastal maakonnavisiitidel korduvalt kohtunud Saaremaa omavalitsusjuhtide ja ettevõtjatega. Viimati näiteks eile, pühapäeval, eilse päeval. Nende sõnum on olnud ühene: ühendus Saaremaa ja mandri vahel on ja saab olema parem kui kunagi varem. Nagu kinnitas ka hiljutine Riigikontrolli audit Saaremaa ja Hiiumaa parvlaevaühendusest, on parvlaeval mandri ning Muhumaa ja Hiiumaa vahel aastas peaaegu sama arv reise nagu eelmise vedaja ajal, aga üle veetakse rohkem reisijaid ja sõidukeid ning piletitulu on kasvanud.

Esimesele ja teisele küsimusele, kui auväärt Riigikogu lubab, ma vastan koos. Esimene küsimus: "Kes vastutab selle eest, et saarlastele on antud tühje lubadusi?" Teine küsimus: "Kas keegi järjekordse lubaduse mittetäitmise eest vastutab MKM-is?" Nii, läheme ajas ülevaatliselt tagasi. 2017. aasta detsembris arutati Vabariigi Valitsuse kabineti nõupidamisel suursaartega lennuühenduste korraldamist ning kahe lennuki liinile toomist. Otsustati toetada toonase majandus- ja taristuministri ettepanekut, et suursaartega ühenduse pidamiseks tellitakse eri lennuliinide jaoks eraldi lennukid. Kuna 1. jaanuaril 2018 jõustus ühistranspordiseaduse muudatus, anti lennuliikluse avaliku teenindamise lepingute ülesanded Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt üle Maanteeametile. Lähtuvalt valitsuskabineti otsusest töötas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostöös Maanteeameti, Lennuameti ning Hiiumaa ja Saaremaa vallaga 2018. aasta esimeses kvartalis välja hanketingimused. Tahan siinkohal eraldi rõhutada seda, mis minu arvates on väga oluline: minu teada oli esmakordselt sellisesse komisjoni kaasatud ka Saaremaa ja Hiiumaa ettevõtjate ja kohaliku kogukonna esindaja. Oli hästi oluline kuulda just kohapealse esindaja sõnumit ühenduse parandamise kohta. Olgu etteruttavalt öeldud, et ka uues hankes on nii jäänud, et Tallinna–Kuressaare liini puhul oleks kohaliku kogukonna, ettevõtjate, volikogu esindaja ilusasti kohe algusest peale kaasatud. Just Saaremaa vald seisis tugevalt selle eest, et hanketingimustes oleks ette nähtud 40-kohalise lennuki hange liini Tallinn–Kuressaare–Tallinn jaoks. Maanteeameti korraldatud riigihangete vaidlustati riigihangete seaduses sätestatud korras. Nimelt esitas Regional Jet OÜ, mis on Nordica tütarettevõtte ja millel on lennundusettevõtja sertifikaat, 15. aprillil issanda aastal 2019 vaidlustuse, mis rahuldati. Vaidlustuskomisjon oli seisukohal, et riigihangete seaduse kohaselt oli Regional Jet OÜ-l põhimõtteline õigus tugineda omakapitali positiivsuse nõude puhul emettevõtja Nordic Aviation Group vahenditele. Seega oli Maanteeameti otsus Regional Jet OÜ kvalifitseerimata jätmise kohta liini Tallinn–Kuressaare–Tallinn puhul vastuolus riigihangete seaduse nõuetega ja tunnistati kehtetuks. Vältimaks liiniloa katkemist alates 1. juunist k.a,

kaalus Maanteeamet ühistranspordiseaduses ettenähtud hierarhilisi meetmeid teenuse katkemise ohu vältimiseks ja esitas ettepaneku lepingu pikendamiseks – väga oluline oli, et see ühendus ei katkeks – praegusele vedajale Tallinna–Kuressaare–Tallinna lennuliinil. Kokkuleppel pikendati lepingut kuni uue vedaja leidmiseni, aga mitte kauemaks kui kaheks aastaks. Sellega tagati, et lennuliinil teenuse osutamine ei katke. Me teame, et oli ilus suvi, väga paljud inimesed tahavad Saaremaale minna kauni looduse ja sealse kultuuri pärast, sealse ettevõtlus- ja majanduskeskkonna pärast, ka väga olulised kultuuriüritused toimusid seal sel suvel. Nii et lennuühendus selles mahus ka ilusasti toimis. 2019. aasta mais sõlmisid Maanteeamet ja Regional Jet OÜ vaidluse lõpetamiseks kompromisskokkuleppe, kuid päev hiljem algatas Rahandusministeerium järelevahtemenetluse hanke üle Tallinna–Kuressaare–Tallinna liini asjus. 23. mail 2019. aastal tegi Maanteeamet hanke kohta uue otsuse ja tunnistas Regional Jet OÜ pakkumise hankel edukaks. Kuid juuni alguses tegi Rahandusministeerium järelevahtemenetluse raames ettekirjutuse, mis nägi ette tunnistada kehtetuks hanke Kuressaare lennuliini osa, mille Maanteeamet 7. juunil ka täitis. No näete, kui palju kuupäevi on selles virvarris, aga loomulikult oli oluline eeskätt lahendus leida. Ja vaat, lahenduse leidmise kohta ongi täna positiivseid uudiseid auväärt Riigikogule öelda. Maanteeamet on ette valmistanud uue hanke Tallinna–Kuressaare–Tallinna liinil vedaja leidmiseks uueks perioodiks. Minu teada oli riigihange reedese seisuga välja kuulutatud ning peaks olema täna avalik ja netis kättesaadav. Nii et kõigil huvilistel tuleb tulla oma teenust pakkuma. Nüüd kolmas ja neljas küsimus. Kui lubate, siis vastan kõigepealt kolmandale: "Kas keegi vastutab Maanteeametis, et hankeid ei suudeta korraldada korrektselt?" Vastan koos sellega ka neljandale küsimusele: "Kuidas, milliste tegevustega täidate lubaduse, et tegutsete igati selle nimel, et suursaarte vahel hakkaks toimima hea lennuühendus suurema lennukiga?" Kõnealuse hanke vaidlustus, mis puudutas teise ettevõtte kapitalile tuginemist, oli juriidiliselt väga nüansirohke ja keerukas. Sarnastes menetlustes ei ole ka kohtupraktika ühetaoline. Tulevikus võetakse sarnaste hangete korraldamisel tingimuste koostamisel käesoleva menetluse raames saadud kogemusi kindlasti arvesse. Maanteeamet on tunnistanud, et eelmise hanke korral olnud oluline ootus, et lennufirmad näitavad hanke vastu üles suuremat huvi ja nii õnnestub tekitada suurem konkurents, ei täitunud, pakkumise esitas vaid kaks ettevõtet. Selleks, et saada rohkem pakkumisi eri firmadelt, on Maanteeamet plaaninud uues hankes muuta hindamiskriteeriume ja lähtuda peamiselt reisi maksumusest. Eelmises hankes hinnati pakkumisi lennukite vanuse ja ühe reisi maksumuse järgi. Tegelikult ei näita vanus üheselt lennuki kvaliteeti. Nüüd väga oluline tähelepanek: oluline on lennuki tehniline korrasolek ja see, et tehtud oleksid kõik vajalikud auditid. Teiseks, hindamiskriteeriumites ei määrata põhilennukit ja asendussõidukit, vaid lennumasin peab olema tehniliselt korras ja tal peavad olema kõik vajalikud sertifikaadid. Eeldatavalt takistas just see nõue mitmel firmal pakkumisel osalemast, kuna nende lennukid lendavad kõikide oma lennukitega kõigil liinidel. Oluline on, et lennuki suurus jääks uues hankes samaks, nagu on olnud Saaremaa Vallavalitsuse ja volikogu soov, ja see on jätkuvalt minimaalselt 40 kohta. Seda nõuet on küll püütud vaidlustada, kuid vaidlustuskomisjon on need vaided tagasi lükanud.

Viies küsimus: "Milliseid tegevusi valitsus kavatseb ette võtta (vabandust, ma parandasin sõna, siin oli kirjas sõna "võetakse"), et hanked oleks tulevikus korrektselt koostatud ja korraldatud nii, et neid poleks lihtne vaidlustada?" Iga valitsusasutus peab korraldama hankeid kooskõlas riigihangete seaduses sätestatud nõuetega, kuid tuleb tõdeda, et riigihangete vaidlustamine on hankemenetluse praktikas tavapärane. Näiteks esitati vaidlustuskomisjoni avalikult kättesaadava statistika kohaselt 2017. aastal kõikide hankijate tegevuse peale kokku 211 vaidlustust, millest vaadati läbi 130 ja jäeti läbi vaatamata 81 vaidlustust, sh jäeti kümnel juhul vaidlustus läbi vaatamata osaliselt. Hankemenetluse vaidlustuse puhul tuleb välja tuua, et pakkujatel on oma majandushuvi alusel võimalus vaidlustada mis tahes hankemenetluse etappi. Statistika ei toeta samas nende vaidlustuste õiguspärasust ja ka põhjendatust. Auväärt arupärijad, ma tänan teid veel kord põhjaliku ja väga tõsise arupärimise eest! Olen andnud nendele viiele küsimusele vastuse ja loomulikult olen valmis vastama teie täpsustavatele küsimustele. Aitäh!

15:23 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Nüüd on kõikidel Riigikogu liikmetel võimalus esitada ühe minuti jooksul peaministrile küsimus. Esimesena Kalle Laanet, palun!

15:24 Kalle Laanet

Aitäh! Suur tänu, peaminister, vastuste eest! Ma natukene täpsustan. Vähemalt minu teada ei ole Muhumaa ja Hiiumaa vahel küll veel parvlaevaliini avatud. See oli punkt üks. Punkt kaks. Te nimetasite, et ettevalmistavasse komisjoni on kaasatud ettevõtjad ja kohaliku volikogu liikmed. Jah, Saaremaa poole pealt on kaasatud ettevõtja ja volikogu liige ühes isikus, see on absoluutselt õige ja teretulnud. Kuid pean tunnistama, et teie vastused olid küll väga põhjalikud, aga ma ei saanud vastust sellele, kas ikka keegi selle asja eest vastutab. Juba 2015. aastast on Saaremaa ettevõtjad ja kogukond pöördunud nii avalikkuse kaudu kui ka otse valitsusasutuste poole, et see suurem lennuk tuleks. Nüüd on aasta 2019, mis hakkab kohe-kohe lõppema. Minu küsimus ikkagi: kas keegi kannab vastutust?

15:25 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma loomulikult tänan teid selle täpsustuse eest Muhumaa ja Hiiumaa vahelise ühenduse kohta. Seda ma silmas kindlasti ei pidanud.

Ma ei öelnud niisama, et minu meelest on oluline teha ikkagi kõik, et kuulata kohalikku kogukonda ja kuulata just enne hanke tegemist selle kogukonna soove. Nagu ma ütlesin, minu teada on see esmakordselt nii. Ma ei ole muidugi nii hästi kursis. Teil on õigus, peaks olema tegemist Saaremaa Vallavolikogu liikmega. Kas ta ei ole mitte isegi teie pinginaaber? Nii et te saate ju seda kindlasti temaga täpsustada, kui te olete volikogus ja teete volikogu tööd. Ma arvan, et see võiks olla hea praktika ka tulevikus, et me ei räägi läbi mitte ainult eelprotsessis, vaid kogu protsessi käigus, et kohaliku kogukonna esindaja heas mõttes kullipilk oleks ikkagi sellel asjal peal.

Nüüd see küsimus, et kes vastutab. Te tõite oma küsimuses ka välja, et juba 2015 seda sooviti, nüüd on 2019, sügis on käes. Nii väga, kui te ka seda ei taha, aga ausalt öeldes mulle ei meeldi hakata 2015. aasta valitsuse või toonase peaministri kapsaaeda kivisid viskama. Mis see annab? Ega me nii ei too ju lennuliiklust selle minimaalselt 40-kohalise lennukiga varasemaks. Peame vaatama ikka lahenduste poole, positiivselt. Kui kõik läheb ootuspäraselt, siis minu teada peaks juba järgmise aasta aprilli alguses olema uus lennuk liinil.

Vastutuseasjas on teine pool ju ka. Eesti on õigusriik ja nagu ma olen öelnud, õigusriigi alustalasid ei tohi lõhkuda, neid tuleb hoida. Kohtumenetlus on ju alati võimalik, kaebamismenetlus, vaidemenetlus on alati võimalik, kui seda soovitakse teha, see peab jääma. Nagu ma ütlesin, ma ei hakka kindlasti üle-eelmist valitsust 2015. aastal toiminu eest kuidagi mustama. Me peame leidma lahenduse, parima lahenduse saarlastele, Abruksal elavatele inimestele, inimestele Vilsandil, Muhumaal, Kesselaiul, et inimesed, kui nad tahavad, saaksid Kuressaarest sõita Tallinnasse lennukiga, kaks korda esmaspäevast reedeni suunal Kuressaare–Tallinn ja kaks korda suunal Tallinn–Kuressaare ning ka laupäeval ja pühapäeval, aga siis üks kord.

15:28 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Urve Tiidus, palun!

15:28 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Praegu hakkab järgmise aasta eelarve nagu selgemaid piirjooni võtma. Te mainisite ka oma vastustes, et sel aastal on saarte ja mandri vahelistele lennuliinidele eelarves ette nähtud 5,53 miljonit eurot ja järgmiseks aastaks on arvestatud 5,73 miljonit. Seda on kõigi saarte ja mandri vahelise liikluse peale 200 000 eurot kokku rohkem, nagu te ütlesite, kaasa arvatud Ruhnu, seal hulgas on ka Hiiumaa. Kas teie arvates see 200 000 eurot lisaraha katab vajadusi või on see samuti mõjutatud ikkagi eelarve pingelisest seisust?

Kui te lubate, siis ma küsin ühe tulevikudimensiooniga küsimuse ka veel. Vesterbacka lubab 2024. aastaks tunneli valmis ehitada, mis tähendab plahvatuslikku reisijate kasvu Soome ja Eesti vahel. Tõenäoliselt mõjutab see ka Saaremaa lennuliiklust. Kas te siin võite kommentaari anda? Selleks ajaks on muidugi läbi see hange, mida te praegu alustasite.

15:29 Peaminister Jüri Ratas

Suur tänu teile küsimuste eest! Ega me ei ole ju selgeltnägijad, et teaksime täpselt, missugused on hanke tulemused reaalses hankesituatsioonis: kas see on 200 000, 170 000 või 200 000+. Aga orientiir tuleks ikkagi ette anda. Selge on see, tänane valitsus on selgelt välja öelnud, et kui me paremat teenust tahame – ja seda me tahame –, siis peab minimaalselt olema 40-kohaline lennuk. Ma ütlen ausalt, et sellega, et Kärkla–Tallinna liinil – just niipidi soovisin ma seda öelda – on nõudlus rahuldatud selle 19-

kohalise lennukiga (te teate väga hästi, et seesama 19-kohaline lennuk lendab Tallinna ja Kuressaare vahel), väga kaugele ei jõua. See on oma mahutavuse tegelikult juba ammendanud, eriti kui me mõtleme tipphooajale. Siin tuleb aidata kaasa Saaremaa ettevõtlusele ja ka saarlastele, kes soovivad Tallinnasse tulla. Nii et ma ei näe mingit põhjust, miks me peaksime kvaliteedis jääma samale tasemele. Tuleb teha samm edasi. Loomulikult, kui me tahame paremat kvaliteeti, siis see ka maksab rohkem. Kas jätkub 200 000 eurost? Sellele annab vastuse hange, seda me teame, kui see hange on läbi.

Nüüd see tunneli aspekt. Minu meelest on väga huvitav ja väga õige, et me eriti siin Riigikogus vaatame ka horisondi taha, silmapiiri taha ja mõtleme sellele. Vahepeal tahan ma öelda, et ma olin pühapäeval Saaremaal. Proua Tiidus, teie olite suuresti see põhjus, miks enne Kuressaarde väga huvitavatele kohtumistele minekut soovisin ma minna Põide linnuse ja kiriku juurde. Ja ma mõtlesin teie peale. Teie olete ju kogu aeg tahtnud, et see kirik saaks taas korda tehtud, olete sinna panustanud. Nii et ma tahtsin teid selle eest tänada! Ma mõtlesin Põide kirikus olles just selle teie initsiatiivi peale.

Aga tuleme tagasi selle visiooni juurde, selle tunneli juurde Tallinna ja Helsingi või Helsingi ja Tallinna vahel. Ma ei tea, millal härra Vesterbacka tahab seda avada, kas enne 30. maid 2024 – minu teada peaks see periood tänase hanke mõttes lõppema 30. maiks 2024 – või peale seda. Erasektori huvi selle vastu ja kaasatulek sellise väga huvitava lahendusega, kus tõesti tekiks kahe linna efekt, eks ju, Tallinna–Helsingi efekt, oleks väga tore. Nii et ma arvan, et erasektori initsiatiivi tuleb igal juhul toetada. Ma ei tea, kas teie natukene krutskiliku küsimuse mõte oli see, et see tunnel võiks minna Tallinnast edasi lääne suunas, või mitte, ja te mõtlesite siiski, et kui inimesed jõuavad Ülemistesse või sinna, kus täpselt see tunnel lõpeb, siis nad lähevad ilusasti näiteks trammiga lennujaama ja saavad sõita Saaremaale. Teate, erasektori kaasatulek on hea, aga seda projekti peavad vedama kahe riigi ministeeriumid, nemad peavad ikkagi olema a ja o. Kas see tunnel saab valmis 2024? Ma ei oska seda tõesti teile öelda. Me ei saa siin ka mitte kuidagi üle hüpata keskkonnamõju hindamistest, tasuvusanalüüsist, sellest, kui palju see läheb maksma meie maksumaksjatele ja Soome maksumaksjatele, millised on võimalused saada investeeringuid ja finantseeringuid väljastpoolt. Seal on ju ka tehissaarte küsimus, see muudab samuti looduskooslust. Nii et sellesse tuleb väga tõsiselt suhtuda.

Kas see võiks teoreetiliselt anda turistivoole positiivset tõuget? Muidugi võiks anda, muidugi! Saaremaa on looduskaunis paik, kindlasti soovitakse sinna veel rohkem minna. Seal on väga toredad kultuurisündmused. Ma arvan küll. Muidugi, meil oli eile vestlus mõningate saarlastega Kuressaares. Ma arvan, et me peame ka selle peale mõtlema, et Saaremaa ei tohiks muutuda selliseks luksuskohaks, kuhu on Eesti inimestel väga kallis minna. On ju rahva seas jutt, et kas minna Saaremaale või kuskile lõunamaale, et hinnatase on vaat et juba üks ja sama. Ma arvan, et see päris nii muidugi ei ole. Aga igal juhul me peaksime tegema kõik selleks, et soodustada turismi ning soodustada majanduskeskkonna, investeerimiskeskonna arengut. Peamine on tagada, et inimesed sooviksid Saaremaal elada, et neil oleks võimalus seal tööl ja koolis käia. See on väga tähtis.

15:34 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena on küsimus Vilja Toomastil. Palun!

15:34 Vilja Toomast

Aitäh! Härra Jüri Ratas! Mul oli kuidagi kummaline kuulata neid põhjendusi, miks hanked luhta lähevad. Üks põhjendus oli see, et lendamiseks on vaja terveid ja tehniliselt korras olevaid lennukeid ning neid nendel lennufirmadel nagu eriti ei olegi. Aga kui lennufirmale on antud lendamise litsents ja ta on saanud ka liiniloa, siis on elementaarne, et on ka lennukid, mis on tehniliselt korras ja millega saab lennata. Kuidagi kummaline on kuulata, et need on ka üks hanke osa. Ma võib-olla aitan teil vastata küsimusele, kes vastutab. Kui majandusministeerium või Maanteeamet teeks riigihangete seadusest tulenevalt korralikud hanketingimused – ja selleks tingimuseks ei oleks tehniliselt korras olevad lennukid –, võib-olla siis need hanked ei kukuks ka läbi. Milline on teie kommentaar? Kas süü ei ole teie arvates selles, et hanketingimused ei ole korralikult välja töötatud, täpselt nii, nagu juhtus ka haigekassa riigihangetega?

15:35 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Nagu ma ütlesin, kindlasti ei saa me ju kvaliteedis mingit tagasikäiku või -sammu teha. Ma ei tea, kas see on elementaarne, igal juhul tuleb see ju kriteeriumides ära märkida. Nagu ma ka oma vastuses ütlesin, üks kriteeriume oli põhilennuk. Nüüd on seda selles mõttes muudetud, et see ei pea

olema konkreetset üks ja seesama lennuk, vaid sellel ettevõttel võivad olla erinevad lennukid. Aga tõesti, loomulikult ei saa kogu ohutus- ja tehnikapoolel mingeid järeleandmisi teha. Nii et jah, ma arvan ka, et see on ühelt poolt täiesti arusaadav. Aga see, et lennukite tehniline korrasolek oleks igal juhul tagatud, on ju esmatähtis.

Teine asi. Te küsisite, miks hanked nii lähevad, kas siis seda ette ei teatud. Tehtud on veel üks muudatus. Ma ütlesin, et nüüd on hinnakomponent peamine komponent, eelnevalt oli hinna- ja vanusekomponent. Öeldakse nii, et lennuliikluses ei ole mitte vanus kõige määravam, vaid just tehniline korrasolek on kõige määravam.

Te taas küsite, kes vastutab. No kuidas sa seda nüüd taga ajad, et miks 2015 see asi nii läks? Ega ainult 2015 ei tehtud neid otsuseid. Võib-olla tänase tarkusega oleks võinud teha teistsuguseid otsuseid, aga ega me tulevikku kunagi ju ette ei näe. Loodame, et me oleme nüüd targemaks saanud. Ühelt poolt on ka ju hanke läbiviija muutunud, see ei ole enam MKM, vaid see on otseselt Maanteeamet, kes arvestab siis neid möödalaskmisi. Oluline on ikkagi see, et me teeme kõik jõupingutused, et järgneva aasta tipphooajaks me saaksime parema lennuühenduse ja parema parvlaevaühenduse samamoodi.

15:37 Esimees Henn Pöllumaas

Aitäh! Anney Akkermann, palun!

15:37 Annely Akkermann

Täna, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja, suur tänu Saaremaa elu ja looduse ilu väga poeetilise kiituse eest! Mul on aga hoopis teine küsimus. Nimelt, väikesaarte kogukondade esindajad kohtusid umbes kuu aega tagasi Manijas. Valitsuse liige Jaak Aab võttis sellest kohtumisest osa. Kui Eestis üldiselt arvatakse, et Maanteeamet peaks võimaldama ja korraldama ühendust saartega, nii et saareelanikud saaksid mööda ujuvat maanteed mandrile, siis väikesaarte kogukonnad on tähelepanu alt välja jäänud. Väikesed paadid käivad ja saareelanikel on endal väikesed paadid, et ise mandril käia. Aga arvatakse, et saarte looduslikke kooslusi tuleks hooldada loomade abil. KIK-i projektidega on väikesaartele viidud kümneid loomi, kes on kasvanud sajapealisteks karjadeks, aga kätte neid enam ei saa. Kas valitsus koos Maanteeametiga võiks lahendada väikesaarte kogukondade ja nende loomade transpordimure? Jutt käib ikkagi niisugustest tonnistest pullidest.

15:39 Peaminister Jüri Ratas

(Naerab.) Aitäh teile, hea küsija! Kõigepealt küsimuse esimene pool. Ma loodan, et Manija Mann teeb head tööd ja tagab ühenduse Manija ja Munalaiu vahel.

Te puudutasite minu meelest väga tähtsat teemat. See on oluline, tõesti, just elusloomade vedu. Aga ma lisan siia juurde heinaveo, sest hein võib teatud ilmastiku korral või suvise perioodi oludes olla väikesaartel defitsiit. Ma ei ole tõesti nii konkreetset selleks küsimuseks valmistunud, aga ma püüan vastata. Võtame näiteks Osmussaare. Inimesed seal ütlevad, et on seesama probleem, ei ole sellist korralikku pargast või alust, millega elusaid loomi saarelt mandrile toimetada. Sama küsimus on Väike-Pakril, samuti soovitakse sellist alust. Kui palju see maksma läheks? Ma mäletan, et eelmine aasta mulle öeldi, et suurusjärg on veerand miljonit, 250 000 eurot. See aasta olen ma kuulnud, et arvutused räägivad 125 000-st või 135 000-st.

Aga vastates teie küsimusele, kas riik ei võiks siin tulla kuidagi appi või aidata finantseerida, ütlen ma, et minu arvates tuleks see küsimus ära lahendada küll. Tõesti arvan, et tuleks. Edasi on küsimus, et kelle bilanssi see siis jääb. Vaevalt hakkab riik seda pargast või alust oma bilansis hoidma, ju see siis peaks jääma ühe omavalitsuse bilanssi ja teised omavalitsused saaksid seda kasutada, seda ei ole vaja ju iga päev. Nii et tõsine teema, nende saarte kogukondade jaoks väga tõsine teema, eluliselt tõsine teema. Ma hakkasin mõtlema härra Laaneti paranduse peale, et Muhu ja Hiiumaa vahel ei ole parvlaevaühendust loodud. Ma vaatasin korraks selle lause üle. See lause oli selline, et parvlaevad sõidavad mandri ning Muhu ja Hiiumaa vahel. Ju siis oli mõeldud seda, et mandri ja Muhumaa vahel ning mandri ja Hiiumaa vahel.

Aga jah, Annely Akkermann, ma tõden, et see on oluline teema. Mul ei ole hetkel teile võimalik öelda, kust kohast, mis reaalne see rahastus tuleks, aga ma arvan, et sellega tuleks edasi minna. See aitaks kaasa väikesaartel igapäevaeluga paremini toimetulemisele. Ma veel kord ütlen, et ma tean, et on olnud

probleeme näiteks Osmussaarele heina viimisega, sest oli nii, et heinateo ajal ei tulnud Osmussaarelt heina. Siis kasutati väga "huvitavaid" meetmeid, ütleme piltlikult, aga tegelikult just see, millest me rääkisime, aitaks seda asja lahendada.

15:42 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Kõnepuldis saab kõnelda 5 + 3 minutit ja koha pealt 2 minutit, sõna võivad võtta arupärijate esindaja härra Kalle Laanet, kes on juba siia poole teel, ja seejärel ka ülejäänud Riigikogu liikmed, kes soovivad oma arvamust avaldada, ning ka fraktsioonide ja komisjonide esindajad. Aitäh! Kalle Laanet, palun!

15:43 Kalle Laanet

Hea esimees! Hea peaminister! Kolleegid! Minu arvates on hästi positiivne, et meie peaminister on kogu aeg positiivne, orienteeritud positiivsusele, tulemustele. Kindlasti viib see edasi. Aga paraku on ju sedapidi, et inimesed, kes elavad väljaspool Tallinna, tahavad peale selle, et ainult sellest positiivsusest osa saada, ka reaalseid tulemusi, kuid protsess, väikene lennuhange või ühe piirkonna inimeste murede lahendamine, võtab rohkem kui viis aastat. Kuigi jah, peaminister viitas, et üle-eelmine valitsus ei teinud seda. Jah, üle-eelmisele valitsusele tulid esimesed märgukirjad. Ma vaatasin täna hommikul veel kord internetist üle, milliseid sõnumeid keegi kuskil andis. 2017 härra peaminister ütles, et kindlasti saab Saaremaa suurema lennuki, ja juba 21. detsembril 2017 toetas valitsus suurema lennuki toomist Saaremaa liinile. Aga seda kahjuks ei ole näha.

Kui valitsus räägib, et meil on vaja ainult raha PPP-projektiks, et ehitada neljarealine maantee Tallinnast Tartusse, siis tegelikult need asjad üldse nii lihtsalt ei käi. Meil ei ole ju võimekust, et projekti tellida või hankeid läbi viia. Räägime asjadest nii, nagu need tegelikkuses on.

Vaatame seda, kuidas saaks asju paremini teha. Peaminister tõi tõesti väga positiivselt välja selle, et ettevalmistamisprotsessi on kaasatud ka kohalik inimene, ettevõtja ja Saaremaa Vallavolikogu aseesimees, kes on kindlasti seal tublit tööd teinud. Aga teine näide on see, kui sai suisa kaks korda esitatud seaduseelnõu, et muuta ühistranspordiseadust, nii et kohalikud omavalitsused oleksid partnerid – tollel hetkel olid nad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi partnerid –, et laevagraafikud paika saada. Siis öeldi, et mis te nalja teete, te ei ole selleks võimelised. Selline see olukord on. Veel üks näide on ju see, mis sel suvel juhtus: võeti otsus vastu, telliti ilusasti varulaev, mille eest maksti peaaegu pool miljonit eurot, aga see ei teinud mitte ühtegi sõitu.

Kõiki asju on võimalik paremini teha, kõike on võimalik arutada, ei tohiks lihtsalt öelda – eriti puudutab see minu eelneva kogemuse põhjal just ministeeriumi ja Maanteeametit –, et te ei tea midagi, te ei oska, meie siin teame, mis te jaurate! Minu arvates ei vii selline hoiak meid mitte sugugi edasi, olenemata sellest, kas oled valitsusk koalitsioonis või opositsioonis. Minu kogemus on jälle see, et seal pole suurt vahet, sest kõige targemad on kusagil mujal.

Kui me suudaksime kõik siin saalis mõelda selle peale, mida inimesed meilt ootavad, ja pingutada selle nimel iga päev, et Eestimaa elanikele osutatavad teenused läheksid paremaks, ühendused läheksid paremaks, siis me ei peaks arutlema sellisel kurval toonil, et läheb aasta, läheb kaks, järgmine koosseis on siin kohal, aga seda, mida me tahame saavutada, me saavutada ei suuda. Pingutame selle nimel!

15:46 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Riina Sikkut, palun!

15:46 Riina Sikkut

Hea juhataja! Hea peaminister! Mina olen ka optimistlik tüüp ja olen täiesti nõus, et kogukonnaga tuleb koostööd teha, et saada aru, mis need vajadused kohapeal on. Paratamatult on saartevahelised ühendused – sellest me oleme aastakümneid rääkinud – kesksel kohal piirkondliku ettevõtluse jaoks, inimeste liikumise jaoks, turismi jaoks. Kui kohalikega rääkida, siis võib-olla jõuame järgmisel aastal ka selleni, et Hiiumaal oleks aasta ringi praamidil kuus väljumist mõlemal suunal. Praegu on jaanuaris, veebruaris ja märtsis neid väljumisi viis. Hiidlased ise ütlevad, et see piirab ettevõtlust, oleks vaja vähemalt kuut väljumist mõlemal suunal.

Aga optimistina tahan teiega jagada Riigikontrolli auditi tulemusi. Riigikontroll auditeeris saartevahelist parvlaevaühendust, vaatas viimase mõneteistkümne aasta reisijate arvu ja kulusid ning andis hinnangu sellele, kas tõesti see viimane hange andis riigile mingi kulude kokkuhoiu. 12 aasta jooksul on sõidukite

ja reisijate arv kasvanud 40%, eelmisel aastal oli ligi miljon sõidukit ja 2,3 miljonit reisijat. Tõesti, ka toetus on kogu aeg kasvanud. See leidis ka meedias kajastamist, et kui me vaatame tulevikku, siis see toetus, millega me toetame parvlaevaliiklust, jääbki kasvama, sest palgakulud kasvavad ja kütusekulud kasvavad. Sealt ei tule absoluutsummas kulusäästu. Aga toon välja, et Väinamere Liinide OÜ pakkumise järgi oleks iga-aastane toetussumma kujunenud riigile oluliselt suuremaks, 5,4 miljoni euro võrra keskmiselt aastas suuremaks, kui on praeguse hanke järgi riigi makstav toetus. Parvlaevadel on praegu mandri ning Muhumaa ja Hiiumaa vahel peaaegu sama arv reise kui varem, üle veetakse rohkem reisijaid, üle veetakse rohkem sõidukeid ning piletitulu on kasvanud.

Aga meie jaoks on relevantne veel see, et hankeleping lõpeb 30. septembril 2026. Lepingu tingimustes on kirjas, et vähemalt neli aastat enne lepingu lõppu peab riik kujundama arvamuse, kas ta soovib parvlaevad lepingu lõppedes välja osta, ja need vahendid tuleb sel juhul ka riigi eelarvestrateegias planeerida. Nii et kui me räägime saartevahelistest ühendustest (loodetavasti aprilliks leiab lennuliikluse hange lahenduse ja Saaremaale hakkab lendama 40-kohaline lennuk), siis me peaksime üheskoos mõtlema ka sellele, mis saab parvlaevaühendusest tulevikus, kuidas tagada see, et kasvava reisijate ja sõidukite arvu tingimustes see teenus suudaks ikkagi nõudlust rahuldada, ja mis on see pikem plaan. Kui seni riigile, võrreldes varasema lepingupartneriga sõlmitud lepinguga, kokkuhoidu toonud lepingu periood hakkab lõppema, mis on siis edasine plaan, kuidas sellist stabiilset ja kvaliteetset, ettevõtete ja inimeste vajadustele vastavat teenust ka pikemas plaanis saarte ja mandri vahel säilitada? Aitäh!

15:50 Esimees Henn Pöllumaas

Aitäh! Paistab, et rohkem ... On. Vabandust! Urmas Kruuse, kas sõnavõtt kohalt? Ei. Palun! Kaks minutit.

15:51 Urmas Kruuse

Austatud istungi juhataja! Auväärt peaminister! Mulle jäi teie vastustest ja arutelust meelde selline asi, et oluline on see, et lennuk oleks tehniliselt korras, ja vanus ei ole oluline. Ma julgen selles natukene kahelda, sest tehniliselt hästi korras võib olla ka sõiduk, mis on sada aastat vana, aga ma ei ole päris kindel, kas see saarlaste ja mandri inimeste reisiharjumusi rahuldab. On piisavalt palju kogemusi, et kui sõiduki vanusepiirang – liikugu ta siis maal või õhus – on lastud liiga lõdvaks, siis see ei too kaasa mitte tarbijate rahulolu, vaid pigem rahulolematust. Ma soovitan ikkagi väga kaaluda, kui vana võiks olla see õhumasin, mis saare ja mandri vahel lendama hakkab. Aitäh!

15:51 Esimees Henn Pöllumaas

Aitäh! Kas peaminister soovib veel sõna? Palun!

15:52 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Riigikogu liikmed! Head arupärijad, ma veel kord tänan selle asjaliku arupärimise eest! Ma arvan, et siinkohal on taas paslik öelda, et koalitsioon ja opositsioon peavad tegema koostööd, ajama Eesti asja ja püüdma teha meie inimeste elukeskkonda paremaks. Ma võtan väga tõsise tähelepanekuna seda, mida härra Laanet ütles seda arupärimist esitades, et peab olema suurem lennuk ja praegune lennuliiklus ei rahulda Saaremaa elanikke. Ma tahan veel üle korrata: ma luban, et ma teen kõik endast oleneva, selleks et seal oleks tõesti suurem lennuk.

Teiselt poolt oli väga huvitav nüanss see, mille te tõite välja ka oma lõpusõnavõtus. Loomulikult, see on riigile probleem, et me rendime seda kolmandat laeva kolmeks või neljaks kuuks. See on päris kallis ja on väga raske, minu arust järjest raskem ja raskem turult üldse leida sellist laeva, mis sinna sobiks. Nii et ka mina võtan tõsiselt seda mõtet, et ikkagi võiks riigil olla endal see kolmas laev, mis võimaldaks ka paremat ühendust Virtsu ja Kuivastu vahel. Ma ise arvan, et kui me läheme selle peale, siis peaks tegema kõik jõupingutused ka selleks, et seda laeva oleks operatiivselt võimalik viia näiteks Rohuküla-Heltermaa liinile, kui taas kord tekib veetaseme küsimus näiteks Rukki kanalis, st tema süvis oleks väiksem. Ma võtan seda opositsiooni konstruktiivset kriitikat väga tõsiselt.

Seda, mida ütles sotsiaaldemokraat proua Riina Sikkut, võtan ma ka väga tõsiselt. Eriti tõi ta välja just ühenduse tihendamise jaanuaris, veebruaris ja märtsis, et praegune tihedus ei sobi Hiiumaa ettevõtjatele, ühendus võiks olla tihedam ja võiks olla rohkem väljumisi. Ma luban, et ma suhtun ka sellesse teie konstruktiivsesse kriitikasse tõsiselt ja püüan teha kõik selleks, et ka nendel kuudel,

jaanuaris, veebruaris ja märtsis, me suudaksime pakkuda tihedamat graafikut kui eelmise aasta talveperioodil. Ma arvan, et see on hea näide ka opositsiooni ja koalitsiooni hea koostöö kohta. Aitäh teile!

15:54 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Ma tänan arupärijaid ja ka peaministrit vastuste eest ning sulen läbirääkimised.

3. 15:54 Arupärimine Eesti viipekeele tõlke kättesaadavuse kohta (nr 2)

15:54 Esimees Henn Põlluaas

Meil on täna ka teine arupärimine, mille on esitanud Riigikogu liikmed Jüri Jaanson, Signe Kivi, Liina Kersna, Andrus Seeme, Heiki Kranich, Vilja Toomast, Hele Everaus, Madis Milling, Heidy Purga, Yoko Alender, Andres Sutt, Maris Lauri, Kaja Kallas, Hanno Pevkur, Erkki Keldo, Jürgen Ligi, Urve Tiidus ja Keit Pentus-Rosimannus. See puudutab Eesti viipekeele tõlke kättesaadavust. Vastamas on haridus- ja teadusminister Mailis Reps. Protseduurireeglid on samad. Palun esimesena kõnepulti Jüri Jaansoni arupärijate nimel sõna võtma!

15:55 Jüri Jaanson

Suur tänu! Tere päevast! Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Austatud viipekeelsed külalised seal rõdu peal! See arupärimine on samalaadne kui see, mis sai siin möödunud talvel korra juba esitatud. Nüüd esitame 19 kolleegiga selle uuesti, sest viipekeele tõlkide koolitamise olukord on jätkuvalt selgusetu. Ja tegelikult ka seepärast, et see on suur ja mitmetahuline probleem.

Miks see nii on? Kõigepealt, viipekeelsetele inimestele, keda Eestis on suurusjärgus 1500–2000, on viipekeel ainus väljund, mis võimaldab sidet tavaühiskonnaga. Keeli õpitakse valdama kuulmise kaudu ja kurtidel pole see võimalik. See on ka peamine põhjus, miks eesti viipekeel on seaduse tasandil võrdsustatud riigikeelega ehk siis eesti kirjakeelega. Eesti viipekeel ei ole meile siin võõrkeel, see on meie oma keel.

Viipekeelsete inimeste aktiveerumine ühiskonnas on suurenenud. On palju suurem soov olla kaasatud, sealhulgas omandada haridus. See tähendab järjest suuremat vajadust kvaliteetse, kõrgtasemel tõlketeenuse järele. Praegu aga pikeneb olmetoimingutekski abi vajadusest etteteatamise aeg järjest. Tõlkide olemasolust sõltub viipekeelsete inimeste oluline toimetulek ja konkurentsivõime tööturul. Osalise töövõimega inimeste hulgas on alg- ja põhiharidusega inimesi üle kahe korra rohkem võrreldes nn tavaliste inimestega või tavatööturul olijatega. Samuti on tööturul nende keskmine töötasu vaid pool sellest, mida tavatöötaja tööturult saab. Need ei ole kiita näitajad.

Kõrgtasemel viipekeele tõlkide koolitamine, olgugi et vaid väikse ühiskonnagrupi jaoks, on neile eluküsimus, aga tähtis ka teistele. Selle koolitamise lõpetamine lükkab need inimesed ühiskonnast eemale. Võiks öelda, et me põlistame sellega segregatsiooni. Riigis töötab praegu kaks-kolm korda vähem tõlke, kui neid tegelikult vaja oleks. Ja sellest siis ka meie küsimused haridus- ja teadusministrile. Me küsime, milliseid lahendusi ja võimalusi Haridus- ja Teadusministeerium näeb olukorras, kus järgmise aasta lõpust lõpetatakse viipekeele tõlkide õpetamine ülikoolis põhierialana. Ja kuidas on kavas tagada viipekeelsetele lastele, noortele võimalus kõrgharidust omandada? Ja nii edasi, kõik selleleemalised küsimused. Ma loodan, et saame vastused ja saame pidada diskussiooni.

15:59 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Vastab haridus- ja teadusminister Mailis Reps. Palun!

16:00 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Suur tänu arupärijatele väga olulise eesti viipekeele tõlke kättesaadavuse teema uuesti tõstatamise eest! Pean kohe etteruttavalt ütlema, et väga palju uusi ja häid vastuseid ei ole. Aga seda teemat on korduvalt arutatud nii spetsialistide tasandil ministeeriumis, ülikoolis kui ka ministri ümarlauas. Nüüd aga järjekorras küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Milliseid lahendusi ja võimalusi näeb Haridus- ja Teadusministeerium eesti viipekeele tõlke eriala jätkuvaks õpetamiseks kõrghariduse baasil?" Alustuseks tuleb meelde tuletada, miks Tartu Ülikooli senat otsustas viipekeeletõlkide õppekava

tasemeõppes sulgeda. Põhjuseks oli üliõpilaste väga väike huvi eriala vastu: 12 aasta jooksul on olnud 37 lõpetajat. Erialaliidu esindajate hinnangul ei vastanud selline õppekava enam ühiskonna vajadustele ning ülikoolil puudus sisuline kompetents õppekava elluviimiseks. Õpet tegelikult osteti sisse. Samuti korraldati üle, et ülikooli spetsialistid ei leia, et viipekeeletõlgid saaksid tööturul piisavalt rakendust, sest viipekeeletõlgi teenus on kallis, puudega isikud ei jaksa seda osta ning kohalike omavalitsuste võimalused viipekeeletõlke teenuse toetamiseks on väga piiratud. Kuna tasemeõppes viipekeeletõlkide õpetamine ei õnnestunud, on ülikool lahendusena pakkunud õpetamist täiendkoolitusena.

Täiendkoolitusena õpetatakse viipekeelt ka viipekeele õpetajatele. Viipekeeletõlkide õpetamine tasemeõppes, moodulitena, lisaerialana, täiendkoolitusena – kõik see nõuab kõrgharidusega inimest, aga see tähendab ka õpetamist kõrghariduse baasil.

Nüüdseks on olukord muutunud ja ülikooliga sõlmitud halduslepingus on kokku lepitud, et ülikool loob järgmiseks, 2020/2021. õppeaastaks tasemeõppes viipekeele mooduli ja võimaldab sellele ligipääsu erioppekava valinud üliõpilastele. Praegu õpetatakse viipekeelt ainult eripedagoogidele kolme ainepunkti ulatuses. Kui on rohkem viipekeele õppes osalejaid, siis laieneb ka nende inimeste ring, kes asuvad edaspidi õppima viipekeeletõlgiks. Ülikool on võtnud halduslepingus ka kohustuse teha koostööd Haridus- ja Teadusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ning Eesti Viipekeeletõlkide Kutseühinguga, et leida lahendus viipekeeletõlkide õpetamiseks ja viipekeele uurimiseks. Samas on ülikool andnud märku, et kui riik ei suuda kõrgharidusõppe rahastamist olulisel määral suurendada, siis ei saa ülikool kinni pidada halduslepingutes võetud uutest kohustustest ja teeb ettepaneku avada haldusleping läbirääkimisteks.

Ei saa nõustuda väitega, et Sotsiaalkindlustusameti pakutav kaugtõlketeenus suurendab tõlkide puudust. Ka siis, kui tõlgiga ühenduse saamiseks kasutatakse Skype'i, on tõlk kuulmispuudega inimese personaalses käsutuses. Eesmärk ei peaks olema tõlkide suur arv, tagada tuleb abivajajate võimalus saada viipekeeletõlke teenust. Realistliku pildi viipekeeletõlkide olukorrast maalis tõlgi eriala lõpetanud noor inimene, kes selgitas Postimehe arvamuseartiklis, miks ei tööta suurem osa oma eriala lõpetanud 37 tudengist viipekeeletõlgina. Põhjustena toob ta välja just suure ajakulu ühest tellimuskohast teise jõudmiseks, ebastabiilse töökoormuse, sotsiaalsete garantiide puudumise, käsundus- või töövõtulepinguga töötamise jms. Tema arvates parandaks olukorda viipekeeletõlke ehk teenuse organiseerimine süsteemsemalt riiklikul tasandil. Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis oleme kokku leppinud, et Sotsiaalministeerium analüüsib koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga viipekeeletõlke kättesaadavuse parandamist ja piisaval hulgal viipekeeletõlke tagamise võimalust ning esitab analüüsist tulenevad ettepanekud Vabariigi Valitsusele.

Teine küsimus on, kas Haridus- ja Teadusministeerium tegi riigi eelarvestrateegia menetluseks ettepaneku jätkata eesti viipekeele tõlke õppekava rahastamist ülikoolis. Riigi eelarvestrateegia menetlemisel esitas Haridus- ja Teadusministeerium lisataotluse kõrgkoolide tegevustoetuse suurendamiseks. Taotlesime lisa 5% aastas. Kõrghariduse rahastamine on arvestades elukalliduse muutust pidevalt vähenenud ning selle trendi jätkudes tuleb kõrghariduse pakkumist praeguse seisuga võrreldes hoopis vähendada. Rahastamise nappus sunnib esimesena sulgema just nn väikesi erialasid. Raske on saavutada ülikooliga kokkuleppeid täiendavate tegevuste korraldamiseks, kui riigil ei ole anda lisaraha täiendava töö eest. Ülikooliga sõlmitud halduslepingus on riik võtnud kohustuse riigieelarvest tegevustoetuse planeerimisel lähtuda tarbijahinnaindeksist ja kõrgharidusega töötajate keskmisest palgast. Kui riigieelarvest eraldatav toetus ei vasta neile tingimustele, on ülikoolidel õigus alustada läbirääkimisi kohustuste vähendamiseks. Tõime eraldi välja ka viipekeele tasemeõppe taastamise maksumuse. Teadussuuna väljaarendamine koos kvaliteetse tasemeõppe pakkumisega tähendaks kuue aasta jooksul lisaraha vajadust umbes pool miljonit eurot inimese väljakoolitamiseks ning edasist püsikulude katmist 200 000 – 250 000 euro ulatuses aastas. Samas aga on rõhutatud, et täiendav rahastamine ei lahenda probleemi, sest üliõpilaste huvi eriala vastu on liiga väike.

"Kuidas on kavas tagada viipekeelsetele lastele ja noortele võimalus eesti viipekeele tõlke toel õppimine riiklikus haridussüsteemis?" Viipekeelt kasutatavatel lastel on võimalik õppida Tartu Hiie Koolis ja Tallinna Heleni Koolis. Tallinna Heleni Kool kasutab kurtide ja vaegkuuljate õpetamisel põhilise õppekeelena viipekeelt. Selles koolis töötavad lisaks õpetajatele kaks viipekeeletõlki, kes on koos aineõpetajatega tundides. Tartu Hiie Koolis on umbes 20 viipekeele aluseid valdavalt töötajat. Nad kasutavad viipekeelt pigem alternatiivse suhtlusvahendina, mitte põhilise õpetamise keelena igapäevases koolitöös.

Kuulmispuudega laste tavakoolis õppimiseks ei ole viipekeeletõlke teenus ainuvõimalik lahendus. EHIS-e andmetel õppis 2018/2019. õppeaastal üldhariduskoolis 175 kuulmispuudega õpilast, neist umbes

pooled õppisid tõhustatud õpet ja erituge vajavate õpilaste koolis, valdavalt Tartu Hiie Koolis ja Tallinna Heleni Koolis, ning pooled mõnes tavakoolis. Kokku on kuulumispuudega õpilasi 71 koolis. Tavakoolis õppivate kuulumispuudega õpilaste näol on pigem tegemist vaegkuuljatega, kellel on implantaat või kes kasutavad kuuldeaparaati ning on õppinud kõnest vajalikul määral aru saama. Tänapäeval on sisekõrva implantaatide näol olemas head võimalused kurtide laste aitamiseks kuuljate maailma. Kõrgharidusõppes osalemiseks on sügava ja raske kuulumispuudega üliõpilastel võimalik taotleda ministeeriumi eelarvest makstavat erivajadustega üliõpilase stipendiumi 510 eurot kuus, et neil oleks võimalik kasutada viipekeeletõlgi teenust. Muutsime taotlemise tingimused oluliselt paindlikumaks, et üliõpilased saaksid vajadusel taotleda kogu kvartali toetuse korraga, sest tõlkevajadus ja -kulu on eri kuudel erinev. Samas jääb küsimus, mis saab pärast kõrgkooli lõpetamist. Näiteks Tallinna linn toetab kurtide viipekeeletõlke teenust mahus 24 tundi aastas ehk kaks tundi kuus. Viipekeeletõlgi teenus maksab vähemalt 40 eurot tunnis. Puudega isiku sotsiaaltoetuse abil ei ole inimesel praktiliselt võimalik viipekeeletõlke teenust ise osta.

"Kuidas tagatakse tulevikus viipekeelsetele lastele kuulvate lastega võrdväärne õigus haridusele?" Viipekeelsetel lastel on kuulvate lastega võrdväärne õigus haridusele juba praegu ja kindlasti jääb see ka edasi. Üldhariduskoolide vajadus viipekeeletõlkide järele on pigem väike ja ilmselt lähiajal ka ei suurene. Suurem on vajadus kuulumispuudega laste õpetajate viipekeelekoolituse järele. Esitatud neli küsimust on vastatud. Ootan huviga teie lisaküsimusi. Aitäh!

16:10 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Nüüd on kõikidel Riigikogu liikmetel võimalus esitada ministrile küsimus. Esimesena on registreerunud Jüri Jaanson. Palun!

16:11 Jüri Jaanson

Aitäh selgituste eest! Ma kahjuks siiski ei kuulnud päris selgeid lahendusi näiteks selleks, et viipekeelsed lapsed, olgu neid vähem või rohkem, saaksid õppida ka tavalises üldhariduskoolis, just parema konkurentsivõime saavutamiseks. Aga see selleks. Ühesõnaga, mida on vaja, et viipekeeletõlgi koolitamine kõrghariduse baasil oleks jätkusuutlik? See on ikkagi see, et meil tuleb välja koolitada ka õppejõud, doktorikraadiga inimesed, aga see on juba väga pikaajaline protsess ja nõuab üsna suurt investeringut. Aga see on vajalik. Ja me peame teadma pikka aega ette, et kui palju meil tegelikult viipekeeletõlke tulevikus vaja läheb. Ja minu küsimus: kas riik või haridusministeerium on käivitanud või planeerinud või tellinud uuringu, kui palju meil näiteks kümne aasta pärast tegelikult neid tõlke vaja on? Kui palju neid on vaja koolitada ja selle järgi ka raha eraldada?

16:12 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kõigepealt märgin, et praegu käivad vaegkuuljatest lapsed 71 koolis. See näitab, et meditsiin on nii palju arenenud ja paljud kurdid ning ka tavalised lapsevanemad on langetanud otsuse minna lapsega operatsioonile. Osa nendest lastest vajab lisatuge, paljud aga pigem püüavad hakkama saada ilma igasuguse eritoeta.

Minul ei ole ühtegi kogemust näiteks tuua, et täiesti kurt laps õpiks ilma lisatoeta tavakoolis. Küll on üksikuid selliseid näiteid pimedate kohta. Spetsiifika on küll natuke erinev, aga igatahes nõuab see koolilt ja õpetajatelt väga suurt lisapingutust. Kõik õpetajad, kes on nende lastega tavakoolis kokku puutunud, on saanud lisakoolitust.

Seega ütlen vastuseks, et jah, meil on seaduse järgi lapsevanemal tõesti õigus otsustada oma laste kooli valiku üle ja tavakoolis õppimine on põhimõtteliselt võimalik, aga tegelikkuses tähendab see koolile, kus see laps õpib, väga palju lisanõudmisi.

Kogukonnana on need lapsevanemad teinud just selle valiku, et need lapsed üldjuhul käivad kas Tartu Hiie Koolis või Tallinna Heleni Koolis. Üldiselt julgen kinnitada, et ma olen mõlema kooli hariduse kvaliteediga piisaval määral vähemalt analüüside põhjal kursis. Ei ole tunnet, et laps ei saa nendest koolidest head haridust. Ma julgen kinnitada, et saavad. Klassid on väga väikesed, kompaktsed, õpetajad on väga head, lapsi suudetakse õpetada väga heal tasemel. Võib-olla on väga spetsiifilisi aineid, mida mõnes koolis pakutakse rohkem – pean silmas kallakut või mingit erilist ainet.

Nüüd Tartu Ülikoolist. Mis seal on pärast meie eelmist arutelu toimunud? Kõigepealt, vaegkuuljad ja kurdid ise olnud väga aktiivsed. Nad on toonud välja numbraid, paralleele Põhjamaadega, ja on üldiselt üsna hästi oma ootused sõnastanud. Nii oma teemade kui ka üldse kõrgharidust lahkavatel aruteludel

on nad alati esitanud nii üliõpilaste kui ka õppejõudude seisukohad. Halduslepingute aruteludel või vaidlustel Tartu Ülikooliga oli viipekeele teema iga kuu vähemalt korra laual. Ainult et üks ta ole selline teema, mida ükski osapool kuidagi pole tahtnud päris enda omaks võtta. Ülikool ütleb, et õpetame moodulina, täiendkoolitusena või lisamoodulina – nii on nad valmis seda tegema. Eripedagoogikas on see kogemus olemas ja ka huvi on olemas, nad on valmis koos meiega ja lisatoega välja töötama täieliku täiendkoolituse lisaeriala omandamiseks. Viipekeele valdamine ei ole omaette kõrgharidus, see oleks näiteks eripedagoogikas üks võimalus spetsialiseeruda. Selleks on Tartu Ülikooli valmisolek olemas. Nendega on kokkulepe, et aastal 2020 nad selle kava ka rakendavad. See on siis hetk, kus senat ütleb, et nende õppekava üks osa lõppeb ja uus võimalus tuleb asemele.

Kas on uuesti võimalik alustada doktori- ja magistriõppe tasemel seda teadusala? Tartu Ülikool ei ole öelnud "ei", aga nad ütlevad, et see on väga keeruline, kuna tekib küsimus, kas on motiveeritud noori inimesi. Kui keskmine on 1–3 üliõpilast aastas, kes omandavad kõrghariduse, siis doktoriõppes võib nende arv olla väga-väga väike. Ülikoolil tekkis mitu korda küsimus, kas sotsiaalvaldkond ütleb, et seda koolitust on vaja, ja on valmis sinna panustama ja tellimuse esitama, või seda siiski ei tule.

Sotsiaalministeeriumiga kohtumine oli meil kaks nädalat tagasi. Seal arutati ka viipekeeletoetuste teenuse teemat. Ministeerium ütleb, et nad peaksid seda rahulikumalt analüüsima. Praegu on süsteem, et kohalik omavalitsus tellib teenuseid ja riik reeglitas neid teenuseid. Sellest nad eriti ei tahaks erandeid teha, aga nad on valmis olukorda analüüsima ja nüüd on kokku lepitud, et aprilliks nad sellise analüüsi teevad.

Kas me usume, et sealt tuleb mingi lahendus? No tulevad numbrid ja tuleb ülevaade. Aga kas süsteemis midagi muutub? Ma täna ei oska hinnangut anda, ent ülikoolil on valmisolek olemas. Mida me oleme saavutanud selle ajaga, kui see teema on arutelul olnud? Tänu sihtrühma väga aktiivsele kaasaraadimisele oleme saavutanud selle, et ülikooli otsus lõpetada ei ole lõplik. Selle asemele on pakutud uusi lahendusi. On valmisolek spetsialiste kaasata ja ära kuulata ja otsida lahendusi, ka on ülikool hinnanud selle lisavajaduse täitmise maksumuse. Need sammud on astutud. Kas me selle õppeaasta jooksul saame siia juurde ka selle, et tänu teatud lisateenustele tekib noortel suurem kindlustunne, et seda teenust on rohkem vaja ja seda rahastatakse rohkem ja tänu sellele on huvi suurem, seda me veel ei tea, peame natuke ootama.

Ma võin öelda seda, et eristipendiume kasutatakse ülikoolides – küll katsefaasis – aina rohkem. Ja rohkem on ka digilahendusi. Teatud olukordades ja teatud kohtades on digitaalsed lahendused väga heaks alternatiiviks. Need küll ei asenda tõlketeenust, aga tõlkidest on, ütleme, võib-olla rohkem kasu. Nad ei tegele silmast silma ühe inimesega, vaid saavad abivajajatele natuke laiemat toetust pakkuda. Kui ministeeriumi poole pealt vaadata, siis meil on digitaalsete lahenduste jaoks eraldi eelarve ja seda raha me oleme olnud valmis eraldama ka selliste lahenduste täiendavaks väljatöötamiseks. See annab ühe võimaluse olukorda leevendada. Kindlasti see kõike ei kata, aga üks võimalus see on.

16:20 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Liina Kersna, palun!

16:20 Liina Kersna

Aitäh! Teie vastustest koorus välja mitmeid probleeme, mis seda valdkonda iseloomustavad. Nagu te ütlesite: kõrghariduse rahastamine, õpilaste või noorte vähene huvi selle eriala vastu, ja siis te tõite välja ka viipekeeletoetuste teenuse raskesti kättesaadavuse. Mulle tundub, et tegelikult see viimane ongi probleemi juur. Aga ma ei tea, kas mul on õigus. Kas teil on informatsiooni, kui palju on meil praegu viipekeeletoetuste ja kui palju neid oleks vaja, kui see teenus oleks normaalselt kättesaadav? Ilmselgelt kaks tundi kuus abi erivajadusega inimesel asju ajada on naeruväärselt väike maht.

16:21 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Minu parim teadmine toetub infole, mille on vaegkuuljad ja kurdid ise esitanud. Nemad on analüüsinud meile paljus eeskujuks olevate Põhjamaade mudelit. Ja seal on tõesti mahud sellised, et meil võiks olla kümme lõpetajat aastas – siis oleks teenus sama kättesaadav kui Põhjamaades, kui huvi ja rahastus oleks sama. Me ei räägi mingist nn suurest erialast. Me räägime pigem väga heade tingimuste loomisest ja üsna väikesest erialast. Siis meil ei oleks enam üks kuni kaks lõpetajat, vaid umbes kümme lõpetajat. Nüüd, kui pikas perspektiivis see tulla võiks? Me peame arvestama, et mingid teenused lähevad üle digivaldkonda. Võib-olla väga pikas perspektiivis seetõttu nii palju lõpetajaid poleks vaja. Nagu me

teame, kogu tehisintellekti areng näitab ka võimekust kohanduda väga spetsiifilistele sihtrühmadele. Võimalik, et me räägime siis pikas perspektiivis mitte kümnest lõpetajast, vaid viiest või seitsmest. Aga see on minu parim teadmine praegu. Sellepärast Sotsiaalministeerium ongi öelnud, et ta tahaks uurida Põhjamaade mudelit, sealset praktikat ja võib-olla ka muutusi, mis nad plaanivad kaugemas perspektiivis teha. Kuidas nad seda kõike ikkagi teevad? See on põhjus, miks nad ei ole võtnud aluseks lihtsalt statistilisi numbreid. Sotsiaalministeerium ütles, et nad tahavad rohkem süsteemi sisse vaadata. Aga jah, vaegkuuljad ise on sellised numbrid välja toonud.

16:22 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Jaak Juske, palun!

16:22 Jaak Juske

Austatud eesistuja! Austatud proua minister! See teema on väga otseselt seotud ka õpetajate palkadega. Ja paraku on tulnud Vabariigi Valitsuselt signaal, et järgmisel aastal ähvardab õpetajate palkasid külmutamine. Täna tuli värske uudis, et õpetajad plaanivad juba lausa streiki. Ja siit minu küsimus: kas te saate, proua minister, täna siit auväärt Riigikogu puldist öelda kõigile Eesti õpetajatele, et järgmisel aastal õpetajate palgad tõusevad ja et see toimub samas mahus, nagu te olete lubanud neile enne valimisi?

16:23 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma pean seda sidet viipekeeletõlkide ja õpetajate palkade vahel hoolega otsima, aga küll ma selle siis välja otsin. Aga nii nagu kogu avalikkus teab – ja ammuigi teavad seda Riigikogu liikmed –, on homme ja neljapäeval need hetked, kui riigieelarvet valdkondade kaupa vaadatakse. Ja kindlasti juba nädal hiljem, kui me siin saalis ka teistel teemadel vestleme, olen teie ees ja saan juba paremaid vastuseid anda. Täna on mul seda informatsiooni natuke liiga vähe. Aga võin kinnitada, et olen endiselt suur Eesti haridusvaldkonna toetaja ja loomulikult annan oma parima, et me ei peaks kuidagi piinlikkust tundma. Need numbrid, mis siin viimastel aastatel on paljudele riikidele eeskujuks olnud – meie tõus on olnud üle kolmandiku, õpetajate palgatõus on olnud 35% –, näitavad, et ambitsioon hinnata haridusvaldkonda, siseturvalisust ja kultuurivaldkonda väärikalt on jätkuv.

16:24 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena Signe Riisalo, palun!

16:24 Signe Riisalo

Hea eesistuja! Proua minister! Ma saan aru, et kõrghariduse tasemel viipekeeletõlpe pakkumine seisab suuresti tudengite puudumise taga. Motivatsioon õppida tekib siis, kui sul on kindlus tööturul. Sihtgrupp, kes seda teenust tarbib, on väike, teenuse hind on kõrge, sihtgrupp ise seda kinni ei maksa. Ehk tegelikult taandub kõik nii sotsiaal- kui ka haridussüsteemis teenuse rahastamisele ja see peaks olema võtmeküsimus. Nii tagaksime ühtpidi selle vajajatele teenuse ja teistpidi ka vajalikud õppijad, et saaks jätkata kõrghariduse tasemel viipekeeletõlpet. Tulles aga tagasi selle kolmanda küsimuse juurde, mis on seotud üldhariduskoolides viipekeelsete laste õpetamisega, siis kas on kaalutud ka tavalistes üldhariduskoolides, mitte HEV-koolides, kaasava hariduse võtmes viipekeeletõlkide kasutamist.

16:25 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Jah. Aitäh küsimuse eest! Üldhariduskoolides on kogu kaasava hariduse kontseptsioon tekkinud tegelikult sellest, et lapsevanemad tahavad oma lastele parimat. Lapsevanemad teevad valiku vastavalt oma lapsele, et kas valida õpinguteks piirkonnakool või sellest erinev kool. Vaegkuuljate puhul on meil kogemusena käsil alles esimesed aastad, kui need lapsed on pärast operatsiooni läinud tavakoolidesse, ja tegelikult on olnud ka tagasilööke. Selliste laste toetamise ja nende eripära arvestamise ajalugu on olnud üsna pikk. Ma ei julge rääkida kogu valdkonna nimel ja siin saalis on palju paremaid spetsialiste, aga ütleme nii, et kogukond tunneb, et tavakool ei ole lapsele alati parim, ning see on selgeks saanud ka lapsevanematele. Ja see kogukond on väga toetav, seda olen ma mõistnud kõikide nende kohtumiste põhjal. Kui lapsevanemal on valida ühe ja teise vahel, siis valikuid kaalutakse väga pikalt ja põhjalikult. Nii et ma julgen teile vastata, et oleme kindlasti valmis kõiki valikuid kaaluma, aga täna teevad need

kaks kooli tegelikult niivõrd head tööd, et tõenäoliselt on see valik olnud lapsevanematele nendel juhtudel sobiv. Kuid need koolid on väga väikesed ning praktiliselt pooled lapsed käivad tavakoolides, nii et lapsevanemad, kes on erinevatel põhjustel selle valiku teinud ja kelle lapsed käivad seal koolis, on väga teadliku valikuga lapsevanemad. Aga veel kord, kindlasti on see otsus hästi individuaalne ja sõltub sellest, milline on olukord. Tartu ja Tallinna koolidel on oma kord, oma metoodiline eripära, see, mida ja kuidas nad õpetavad. Ühtlasi on lapsevanemad teise piirkonda kolinud vastavalt sellele, millise koolivaliku nad soovivad teha. Nii et selline see olukord täna on.

Kuidas nüüd vastata sellele küsimusele teistpidi? Kui tuleb üks lapsevanem, kes läheb lapsega tavakooli ja vajab tõlketeenust, siis tõenäoliselt tuleb see soov ka teistpidi ümber mõtestada. Ülikoolides see nii on olnud. Selleks töötasime natuke üle kümne aasta tagasi välja erivajadustega üliõpilaste stipendiumi. See sai teoks niipidi, et üliõpilased astusid sisse ja meil oli vaja stipendiumi. Väga pika arutelu tulemusena sai see stipendium lõpuks eristipendiumi staatuse, mis on haridusministeeriumis sellisel kummalisel kujul eksisteerinud terve selle aja. Tekkis see tegelikult üksikute näidete põhjal. Nii et ma vastaksin heale küsijale nõnda, et kõik põhineb väga konkreetsetel näidetel, väga konkreetsetel juhtumitel. Samamoodi nagu pimedate puhul tulid täiesti konkreetsed näited esile elust enesest ja nendega tegelemine vajas väga palju lisapingutust.

16:29 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Signe Kivi, palun!

16:29 Signe Kivi

Aitäh, koosoleku juhataja! Austatud minister! Tunnen huvi, et kui paljud üliõpilased viimaste aastate jooksul on taotlenud seda stipendiumi, et saada viipekeeletõlgi toetust. Omalt poolt võin lisada, et aastaid tagasi lõpetas näiteks Eesti Kunstiakadeemia üks üliõpilane, kes seda võimalust kasutas. On teil selle kohta andmeid? Kas on olnud selliseid juhuseid? Kas kõik need, kes seda stipendiumi on taotlenud, on selle ka saanud?

16:29 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Ma väga vabandan, aga ma pean nende vastustega veidi viivitama. Tõepoolest ei oska peast öelda – ei taha eksida –, kuidas ja kui palju neid stipendiume on antud ning kas on olnud keeldumisi. Ei oska vastata. Tean stipendiumi tekkelugu. Tean, kuidas see kunagi tekkis. Tegemist oli tasulise õppeperioodiga. Stipendiumi suurus oli selline, et kaasatud saaksid ka need, kes on majanduslikult vähem kindlustatud. Ja stipendium arenes edasi vastavalt vajadusele. Ka nüüd vaatame avaldused läbi juhtumipõhiselt, aga numbreid ei oska ma kahjuks öelda. Need ei ole kindlasti suured, aga ei taha eksida.

16:30 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Helmen Kütt, palun!

16:30 Helmen Kütt

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Nimetatud teema arutelu toimus eelmise koosseisu ajal ka sotsiaalkomisjonis, kus, tõsi küll, teie kahjuks viibida ei saanud, aga olid kohal väga tublid ametnikud Haridus- ja Teadusministeeriumist. Ja täna, kuulates siin neid vastuseid ja kuuldes ka seda, et üht-teist on siiski lootustandvas suunas liikunud, tekkis mul küsimus. Me kõik teame, et haridusvaldkond ja sotsiaalvaldkond on omavahel väga tihedalt seotud. Ja tõepoolest, see, mis oli enne, ja see, mis midagi mõjutab, on samuti väga tihedalt seotud. Kui Sotsiaalministeerium töötab välja ja koostab aprilliks analüüsi, siis kas arutelude käigus oli juttu ka sellest – võib-olla te ei ole täna kõige õigem isik sellele vastama –, et ei ole vist väga normaalne, et Tallinn toetab viipekeeletõlgi teenust tõepoolest kaks tundi kuus, ja ma olen üpris veendunud, et väga paljudes kohtades ei ole inimestel sedagi tasulise või omavalitsuse poolt makstava teenuse saamise võimalust. Kas seda olukorda saaks kuidagi üle riigi seadustada nii, et see teenus ei sõltuks sinu elukohast? Siis oleks meie viipekeeletõlkidel ka tööd ja inimestel motivatsiooni seda õppida. Kas nendes aruteludes, mis Sotsiaalministeeriumiga peeti, ka selleni jõuti?

16:32 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kohe näha, et küsija on valdkonnaga absoluutselt kursis. Täpselt see ettepanek on laual ja täpselt seda analüüsitakse. Aga ütleme nii, et ma ei ole õige isik vastama, kas see on lootustandev arutelu: kas see analüüs ikka näitab seda, mida ta peab näitama, või näitab hoopis seda, mida me loodame, et ta näitab. Seda ma ei oska öelda. Aga jah, sellega me tegeleme, et selgitada, kas on võimalik riiklikult seda teenust kirjeldada ja siis seda ka riiklikult rahastada.

16:32 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Tundub, et Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja esimesena saab sõna arupärijate esindaja Jüri Jaanson. Palun!

16:32 Jüri Jaanson

Suur tänu! Suur tänu ka ministrile vastuste eest! Algatuseks tahan ma öelda siiski seda, et ükskõik, mida me siin ka ei aruta, reaalsus on see, et viipekeeletõlget vajavaid inimesi on. Neid on praegu, neid on ka tulevikus, neid on igas vanuses. Nad vajavad viipekeeletõlget nii hariduse omandamiseks kui ka hästi keerulistes olmesituatsioonides ja teinekord ka täiesti igapäevastes tavaolukordades toimetulemiseks. Ja tõlge peab jätkuma.

Paar asja, mida ma ministri jutust võib-olla kommenteeriks. Kõigepealt see muna-kana-teema. No see on nagu sihuke orav-rattas-liikumine ja sellest tuleb lihtsalt kuidagi väljapääs leida. Üks teema, millesse siin süveneda ja millele tuleb ikkagi mõelda, on see, et on kaks eri asja: viipekeeletõlge ja viipekeeletõlkide koolitamine. Kui me praegust situatsiooni vaatame, siis kõrghariduse tasemel lähevad viipekeeletõlkideks õppima tihtipeale inimesed, kelle viipekeeletõlke baasoskused on tegelikult väga väikesed ja kes siis kõrgkoolis õpivad paralleelselt nii viipekeelt kui ka selle tõlkimist. See on omakorda üks probleem suure probleemi sees. Me ei kujuta ju ette, et inimene läheb õppima inglise filoloogiat või tõlkimist, ilma et ta teaks sõnagi inglise keelt või saaks sellest aru mingil baastasemel. Nii et siin on mõte selles, et üldhariduskoolide juures peaks olema rohkem valikainena viipekeeletõlke õppimise võimalusi just kuuljatele lastele. Praegu, me teame, on see võimalus olemas Viljandi Gümnaasiumis, hobi korras on seda võimalik õppida Tartu või ka Tallinna Rahvaülikoolis, siin-seal veel mõnes kohas, aga see on ka kõik. Võib-olla peaks ministeerium tegema ka siin jõupingutusi ja andma soovitusi, kuidas viipekeelt valikainena võimaldada, et tekitada ka kuuljate laste seas selle vastu huvi. Siis võib see baas tekkida nii nagu eripedagoogikalgi, et nad lähevad seda keelt õppima või on neil kas või kõrvalerialana võimalik seda keelt õppida.

Aga muidugi kui räägime viipekeeletõlgiks õppimise moodulist, siis võiksime vaadata, mis tase sellel on. Selle mooduli läbinud peavad ju toime tulema ka hästi keerulistes olukordades, kaasa arvatud olukordades, kui nad peavad tõlkima seda, mida kurdid õpivad näiteks kõrgkoolis, teinekord on need hästi keerulised teemad. Nüüd ongi küsimus ka selles, et kas need mooduli läbijad suudavad üldse või kas nad vastavad või kas moodul ise vastab näiteks viipekeeletõlgi kutsestandardi kõrgematele astmetele. Need probleemid on siin tõesti teemaks.

Edasi, digilahendused. Need paistavad olevat suurepärased lahendused. Aga tegelikult on digilahendustel sihuke konks juures, et need võivad tõlkide puudust isegi võimendada ja just kohapeal. No Skype'i kaudu saab ju neid kasutada, väga progressiivselt, neid lahendusi tulebki kasutada. Aga samas on paradoksaalne olukord see, et tõlkijaist võib tegelikult puudu jääda, sest teenust kasutatakse kohe hüppeliselt rohkem ja nii on.

Ma lõpetuseks tahan öelda – mul aeg saab otsa –, ma väga tahan öelda seda, et ministeeriumil jätkuks jõudu selle teemaga tegelda. See on nii Sotsiaalministeeriumi kui ka Haridus- ja Teadusministeeriumi ühine teema. Siin peaks olema kahe torni vahel mingisugune väga tugev sild ja see teema peab lõpuks ikkagi lahenduse leidma. Sest inimesed on meil olemas ...

16:37 Esimees Henn Põlluaas

Kas soovite lisaaega?

16:37 Jüri Jaanson

Natuke võtan aega juurde.

16:38 Esimees Henn Põlluaas

Palun, kolm minutit lisaaega!

16:38 Jüri Jaanson

Inimesed on meil siin olemas ja inimestele on see ühiskonda kuuluvuse tunde pärast oluline. See side, see on ainuke – viipekeeletõlk on ainuke side nende ja ühiskonna vahel. Ja kuulumise tunne tekibki selle kaudu, kas nad on kaasatud või nad ei ole kaasatud või on nad kuhugi eemale lükatud.

16:38 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Katri Raik, palun!

16:38 Katri Raik

Lugupeetud eesistuja! Hea minister! Head kolleegid! Ma kuulasin seda arutelu väga tähelepanelikult ja vaieldamatult on tegemist nendele inimestele, kes viipekeelset tõlget vajavad, äärmiselt olulise probleemiga. Ma otsustasin sõna võtta sellepärast, et töötasin sellel hetkel, kui viipekeeles eriala Tartu Ülikoolis ellu kutsuti, Tartu Ülikooli haridusteaduskonna dekaanina.

Kuulasin tänast juttu tõesti väga tähelepanelikult ja tahaksin tähelepanu juhtida kahele asjaolule. Kõigepealt, kui me tahame, et meie riigil oleks ka tulevikus võimekus viipekeeletõlke ette valmistada, vaadates kaugele ette, siis me vajame vastavat teadustööd, me vajame teaduskraadiga õppejõude. Ei ole ühtegi eriala, mida oleks võimalik ilma uuringuteta elus hoida. Ja sellepärast on vaja, et keegi läheks või paar inimest läheks, arvestades meie väiksust, läheks kuskile maailma juhtivasse ülikooli sellel teemal haridust omandama. Teisiti me seda eriala elus hoida ei suuda, ei põhierialana ega kõrvalerialana.

Teine, mis mind puudutas ja millele härra Jaanson just tähelepanu juhtis, oli see, et kas kõrvaleriala on siis nüüd peaerialale hea asendus. Kas sealt tulevad üldse piisavate teadmiste ja oskustega inimesed välja? Sellel õppekaval, vahest isegi ümberõppel, kuhu lähevad inimesed, kellel on juba viipekeeleskus, saaksid nad selles mahus, nagu me edaspidi Tartu Ülikoolis õpet pakume, kvalifikatsiooni, millest tõesti oleks inimestel abi. Selle ümberõppe puhul on väga hea see, et seal saavad töötada väga head erialaspetsialistid, kes praegu seda eriala ongi elus pidanud, ilma teaduskraadideta.

Ja teiseks, oli väga hea kuulda haridus- ja teadusministri mitmekordset rõhutamist, et tegelikult ollakse – kui ma õigesti aru sain – valmis siiski ka lisarahastust leidma sellele kallile, aga väga olulisele teemale.

Nii nagu väikese riigi pidamine on üldse kallis, on ka viipekeelesõpe ja elus pidamine väga kallis.

Ma soovin kõigile, kes selle teemaga on seotud, ka otse sellele sihtrühmale tõesti jõudu selle olulise teema elus hoidmiseks! Loodame, et leitakse akadeemiliselt kvaliteetne lahendus, et kõikide ümberkorralduste käigus ei kannataks kvaliteet.

16:40 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Kas minister soovib veel midagi öelda? Ei soovi. Suur tänu! Lõpetan siis selle teema arutelu ja läbirääkimised.

4. 16:41 Vaba mikrofon

16:41 Esimees Henn Põlluaas

Nüüd on kõikidel soovijatel võimalus peale haamrilööki registreerida end sõnavõtuks vabas mikrofonis. Palun! Tundub, et kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud. Ilusat päeva!

Istungi lõpp kell 16.41.